

מאיר כפר, לא שָׁנָא מִיתָה שֵׁישׁ בַּה שְׂרִיפָה וְלֹא שָׁנָא מִיתָה שְׂאִין
 בַּה שְׂרִיפָה, כּכּל אופּן פְּלַחִי וְעוּבָדִים] בַּה לְעַבְדוּת בּוֹכְבִים ולפּיכּך
 נאסר לשאת ולתת עמם. אֵלְמָא שְׂרִיפָה לֹא חוּקָה הִיא – מוכּב
 שלדעת רבי מאיר אין להם חוק קבוע לעשות שריפה במיתת כל מלך
 לשם עבודה זרה, שהרי עושים יום איד גם בלי שריפה. וּמְכַלְל –
 ממה שחכמים אסרו רק מיתה שיש בה שריפה, משמע דְרַבְנָן כְּכָרִי,
 שְׂרִיפָה חוּקָה הִיא – חוק קבוע הוא לעשות שריפה במיתת כל מלך
 לשם עבודה זרה, ואם לא עשו לו כך, סימן שלא קיבלו מלכותו
 עליהם ואינם עושים במיתתו יום איד.
 הגמרא מקשה על ביאור זה בדברי רבי. מקשה הגמרא: וְהָא תַנְיָא
 בענין מלכי ישראל, שוֹרְפִין עַל הַמְּלָכִים במיתתם, וְלֹא נחשב דבר
 זה מְדַרְבֵּי הָאֱמִוּרִי שֵׁישׁ אסור לעשותם. וְאֵי חוּקָה הִיא – ואם השריפה
 שעושים העובדי כוכבים למלכיהם היא חוק לשם עבודה זרה, אֵינָן
 הִיבִי שְׂרִיפִין עַל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל, וְהַכְּתִיב (ויקרא יח א) 'וּבְחֻקֵּיהֶם לֹא
 תִלְכוּ'.
 ומכּב קושיא זו דוחה הגמרא את הביאור הראשון, ומבארת באופן
 אחר: אֵלְמָא דְבּוֹלֵי עֲלָמָא שְׂרִיפָה לֹא חוּקָה הִיא – אין להם חוק
 קבוע בחוקי העבודה זרה לעשות שריפה למלכיהם, אֵלְמָא חֲשִׁיבוּתָא
 הִיא – עושים זאת רק כדי להראות חשיבותו של המלך הוא
 בעיניהם שמצטערים במיתתו. וְהָכֵּא פְּהֵא קְמִיפְלָגִי, רַבִּי מֵאִיר
 כְּכָרִי, לֹא שָׁנָא מִיתָה שֵׁישׁ בַּה שְׂרִיפָה וְלֹא שָׁנָא מִיתָה שְׂאִין בַּה
 שְׂרִיפָה, מכל מקום פְּלַחִי בַּה לְעַבְדוּת בּוֹכְבִים, כי חוק הוא להם
 לעשות יום איד במיתת כל מלך. וְרַבְנָן כְּכָרִי, מִיתָה שֵׁישׁ בַּה
 שְׂרִיפָה, חֲשִׁיבָא לְהוּ – סימן שמיתה זו חשובה להם ופְּלַחִי בַּה
 לעבודה זרה, וְשְׂאִין בַּה שְׂרִיפָה, סימן שלא חֲשִׁיבָא לְהוּ, ואינם
 עושים אותו יום איד וְלֹא פְּלַחִי בַּה לעבודה זרה.
 הגמרא חוזרת אל דברי הברייתא: גּוֹפָא, שוֹרְפִין יִשְׂרָאֵל עַל
 הַמְּלָכִים במיתתם, וְאֵין בּוּ מִשּׁוּם דְרַבִּי הָאֱמִוּרִי. וטעם ההיתר,
 משום שְׂנֵאמַר נבבואת ירמיה לצדקיהו המלך (ירמיה לד ד–ה) 'לֹא תָמוּת
 בְּחָרֵב. בְּשָׁלוֹם תָּמוּת, וּבְמִשְׁרָפּוֹת אֲבוֹתֶיךָ הַמְּלָכִים הָרָאשִׁינִים אֲשֶׁר
 הָיוּ לְפָנַיךָ כִּן יִשְׂרָפוּ לָךְ' וּגְוַי, ודבר שיש לו מקור בכתוב, אין בו משום
 דרכי האמורי. וּבְשֵׁם שְׂשׂוּרְפִין עַל הַמְּלָכִים, כִּד שוֹרְפִין עַל
 הַנְּשִׂאִים. וְמָה הֵם שוֹרְפִין עַל הַמְּלָכִים, מִיִּשְׂרָאֵל וְשֵׁאר כְּלִי
 תְּשֻׁמִּישׁוֹ. וּמַעֲשֵׂה שְׁמַת הַנְּשִׂאִי רַבָּן גְּמְלִיאֵל (הזקן), וְשֵׁרָף עֲלָיו
 אוּנְקָלוּס חָגַר שְׁבָעִים מְנָה צוּרִי.
 מלשון הברייתא נראה שאונקלוס שרף עליו מטבעות כסף בסך
 הנזכר. לפיכך מקשה הגמרא על הברייתא: וְהָאֱמִוּרִי מָה הֵן שוֹרְפִין
 עֲלֵיהֶם, מִיִּשְׂרָאֵל וְכִלֵּי תְּשֻׁמִּישׁוֹ, ומטבעות כסף אינן בכלל זה.
 מתרצת הגמרא: אֵימָא שכונת הברייתא היא ששרף עליו כלי
 תשמישו בשווי שבעים מנה צורי.
 מקשה הגמרא: וּמִדִּי אֲחֵרִינָא לֹא – וכי דבר אחר שאינו כלי
 תשמיש אסור להשחיתו במיתתם, וְהַתְנָא בענין מלכי ישראל,
 עוֹקְרִין עַל הַמְּלָכִים – עוקר וחותר לכבוד המלך במיתתו את הגידים
 שעל פרסות הבהמה בשתי רגליה האחוריות שלא תהיה ראויה
 למלאכה, וְאֵין בּוּ מִשּׁוּם דְרַבִּי הָאֱמִוּרִי. מתרצת הגמרא: אֲמַר רַב
 פְּסָא, ברייתא זו מדברת בסוס שְׂרַכְבַּ עֲלָיו המלך, שהוא כלי
 תשמישו.

מקשה הגמרא: וּבְהִקְפָּה מְהוּרָה לֹא – וכי בהמה שלא רכב עליה, כגון
 בהמה טהורה, אסור לעוקרה במיתתו, וְהַתְנָא, עֵיקוּר שֵׁישׁ בַּה
 מְרִיפָה – שנעשית בו הבהמה טריפה, אֲסוּר לעשותו, וְעֵיקוּר שְׂאִין
 בַּה מְרִיפָה, מוּתָר לעשותו. וְאִיהוּ עֵיקוּר שְׂאִין בַּה מְרִיפָה,

נְתַפְרְדָּה חֲבִילָה.
 הגמרא מספרת על גר נוסף: אוּנְקָלוּס כִּד קְלוּנִימוּס אֵינִיר –
 התגייר. שָׂרָף כִּסֵּר גּוּנְרָא דְרוּמָאֵי אֲבַתְרִיה – שלח הקיסר גודו של
 חיילים רומאים שיביאוהו. מְשִׁכְנִיהוּ בְּקָרְאֵי – משך אונקלוס את
 לבם בדרשות מן המקרא, וְאֵינִיר – התגיירו. הָרַד שָׂרָף גּוּנְרָא
 דְרוּמָאֵי [אֲחֵרִינָא] אֲבַתְרִיה – חזר ושלח אחריו גודו שני להביאו,
 וְאֲמַר לְהוּ הַקִּיסַר, לֹא תִמְרוּ לִיה וְלֹא מִיְדֵי – אל תדברו עמו כלום
 בעניני אמונה. באו ונטלו את אונקלוס. כִּי הוּוּ שְׂקָלוּ וְאִזְלוּ – כשהיו
 הולכים עמו, אָמַר לְהוּ אונקלוס, אֵימָא לְכוּ מִלְּתָא פְּעֻלְמָא – אומר
 לכם דבר שאינו דבר תורה. מנהגו של עולם, נִפְיִוְרָא נְקַט גּוּרָא קְמִי
 פִּיפִיִוְרָא – פקיד שחשיבותו פותה אוהו אבוקה להאיר את הדרך
 לפני פקיד שחשיבותו גדולה יותר. וּפִיפִיִוְרָא אוהו אבוקה לְדוּבְסָא
 – לשר. וְדוּבְסָא אוהו אבוקה לְהַגְמוּנָא – למושל המדינה. וְהַגְמוּנָא
 אוהו אבוקה לְקוּמָא – למלך. אבל קוּמָא מִי נְקַט גּוּרָא מְקַמִּי אֵינְשֵׁי
 – האם המלך אוהו אבוקה להאיר את הדרך לשאר בני אדם. אֲמַרִי
 לִיה, לֹא. אֲמַר לְהוּ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא נְקַט גּוּרָא קְמִי יִשְׂרָאֵל,
 דְּכַתִּיב בצאת ישראל ממצרים (שמות יג כא) 'וְה' הוֹלֵךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמִם
 בְּעַמּוּד עָנָן וְגו' וְלַיְלָה בְּעַמּוּד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם' וּגְוַי, וכי יש אומה
 בעולם חביבה לפני הקב"ה כישראל. שמעו החיילים, וְאֵינִיר
 [פּוֹלְהוּ] – התגיירו כולם. הָרַד שָׂרָף גּוּנְרָא אֲחֵרִינָא אֲבַתְרִיה – חזר
 ושלח אחריו גודו שלישי, וְאֲמַר לְהוּ, לֹא תִשְׁתַּעוּ מִיְדֵי בַתְרִיה –
 אל תדברו עמו כלום. באו ונטלוהו. כִּי נְקַטִי לִיה וְאִזְלוּ – כשהיו
 אווזים בו והולכים, הוּא מוּזוּתָא [דְּמִנְהָא אֲבַתְרָה] – ראה מזוזה
 בפתח הבית, אוֹתִיב יְדִיהָ עֲלָה – נתן ידו עליה, וְאֲמַר לְהוּ, מֵאֵי הֵאֵי.
 אֲמַרוּ לִיה, אֵימָא לֵן אַת – אמור לנו אתה. אֲמַר לְהוּ, מְנַהְגוּ שֵׁל
 עוֹלָם, מְלָךְ בְּשָׂר וְדָם יוֹשֵׁב בארמונו מְבַפְּנִים, וְעַבְדֵּיו מְשֻׁמְרִים
 אוֹתוֹ מִכַּחוּץ, וְאִילוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, עַבְדֵּיו יוֹשֵׁבִים בביתם
 מְבַפְּנִים, וְהוּא מְשֻׁמְרָן מִכַּחוּץ עַל יְדֵי מִצּוֹת מוּזוּחַ, שְׂנַאמַר (תהלים
 קכ ח) 'ה' יִשְׁמַר צִאתְךָ וּבּוֹאֶךָ מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם', וכי יש אומה
 חביבה לפניו כישראל. אֵינִיר – התגיירו. הוּ לֹא שָׂרָף בַּתְרִיה –
 יותר לא שלח הקיסר אחריו להביאו.
 מאמר נוסף בענין רבי ואנטוניוס: באמר ברבקה אמנו כשהיה לה
 צער העיבור והלכה לבית מדרשו של שם לשאול מה יהיה עמה,
 'וְאֲמַר ה' לָהּ, שְׁנֵי גּוֹיִם בְּבִטְנָךְ' וּגְוַי (בראשית כה כג), אלו יעקב ועשו.
 אֲמַר רַב יְהוּדָה אֲמַר רַב, אֵל תְּקִיר 'גּוֹיִם' אֵלְמָא 'גּוֹיִם' – גאים
 וחשובים. זֶה אֲנִימוּנִינּוּס מְבַנֵּי עֵשׂו, וְרַבִּי מְבַנֵּי יַעֲקֹב, שְׂלֵא פְּסָקוּ מֵעַל
 שוֹלְחָנָם לֹא חוֹרֵת וְלֹא קִישוּת וְלֹא צַנּוּ, לֹא בִימּוֹת הַחֲמָה וְלֹא
 בִימּוֹת הַגְּשָׁמִים.
 הגמרא מבארת את חשיבות מאכלים אלו: דְּאֲמַר מַר, צַנּוּן מְתַתָּךְ
 את האוכל וְחוֹרֵת מְתַתָּךְ את המאכל במעיים, ומועילים לעיכול
 המזון. וקִישוּת מְרַחֵב את המַעֲעִים שיוכל לאכול הרבה.
 הגמרא מקשה על האומר שאכילת הקישואים מועילה. מקשה
 הגמרא: וְהָא תַנָּא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָא, לְמָה נִקְרָא שְׁמֵן 'קִישוּאוֹן',
 מִפְּנֵי שְׁקִישׁוֹן לְגוֹפּוֹ שֵׁל אֲדָם בְּחֵרְבוֹת. מתרצת הגמרא: לֹא קִישׁוּאֵי,
 הָא בְּרַבְרַבִּי הוּא בּוֹזְמִיר – מה שאמרה הברייתא שמויקים, הוא
 בקישואים גדולים, ומה שאמר כאן שמועילים, הוא בקטנים.
 שנינו במשנתנו 'ואלו אידיהן וכו' ויום הלידה ויום המיתה, דברי
 רבי מאיר, וחכמים אומרים כל מיתה שיש בה שריפה ושורפים כלי
 תשמישו, כדרך המלכים יש בה עבודת כוכבים, ושאין בה שריפה
 אין בה עבודת כוכבים'.
 הגמרא דנה בטעם מחלוקתם. מדייקת הגמרא: מְכַלְל – ממה שרבי
 מאיר לא תלה את האיסור בשריפה שעושים למלך, משמע דְרַבִּי

מאיר לא תלה את האיסור בשריפה שעושים למלך, משמע דְרַבִּי

53 חסדא, אמר רב, ואמר ליה אמר רב חנן בר רבא, אמר רב, המשנה
 54 בתי עבודת פוכבים קבועין הן שבכל יום עובדים לעבודה זרה,
 55 ואלו הן, בית האליל כל כבבל, ובית נבו בעיר כורסי, ובית הרעקא
 56 שבעיר מפני, ובית צריפא שבאשקלון, ובית נשרא שבארץ ערכיא.
 57 כי אתא רב דימי, אמר, חכמים הוסיפו עליהן את בית האליל ויריד
 58 שבעין כלי, ובית נדבכה שבעבו, ואיבא דאמרי שמו נהפרא
 59 שבעבו. ורב דימי מנהרדעא מתני איפכא – שונה שמותם בהיפוך,
 60 ויריד שבעבו ונדבכה שבעין כלי.
 61 הגמרא מבררת לאיזה ענין אמר רב, שבתי עבודה זרה אלו קבועים:
 62 אמר ליה רב חנן בר רב חסדא, מאי קבועין הן? אמר
 63 ליה, הכי אמר אביה דאימיה, קבועין הן לעולם לעבודה זרה,
 64 והנדיא פולחא שפא פלחי להו – כל השנה תמיד עושים איד
 65 ומקריבים זבחים, ואסורים במשא ומתן לעולם.
 66 לעיל (ב) אסרו חכמים לשאת ולתת עם הגויים שלושה ימים לפני
 67 אידיהם. שמואל סובר שלא כל המקומות שוים: אמר שמואל,
 68 בגולה, שידם תקיפה ויש חשש שאם נמנע ממשא ומתן עמם יפגעו
 69 בנו, אינו אסור אלא ביום אידם בלבד. ומשנתינו שאסרה לפני יום
 70 האיד, עוסקת בזמן שישראל על אדמתם.
 71 הגמרא מקשה על דברי שמואל. מקשה הגמרא: ויום אידם נמי –
 72 ואף יום אידם עצמו, מי אסיר במשא ומתן, והא רב יהודה שרא ליה
 73 –התיר לו לרב ברונא לזבוני חמרא – למכור יין, ולרב גידל לזבוני
 74 חימין, בהנאה דמייעי – ביום האיד של סוחרי העיר שעושים פעם
 75 בשנה. מתרצת הגמרא: שאני חתא דמייעי, דלא קביעא – שאינו
 76 קבוע ויש שנים שאינם עושים אותו כלל, הרי שאינם אדוקים באותה
 77 עבודה זרה ואין חשש שילכו ויודו.

משנה

78 משנתינו עוסקת בעיר שיש כפרים סביבה, מה דינם בימי האיד של
 79 העיר, ולהיפך: עיר שיש בה איד לעבודת פוכבים, בני הכפרים
 80 שחוצה לה מותר לשאת ולתת עמם. וכן אם היה לבני הכפרים
 81 שחוצה לה איד לעבודת פוכבים, בני העיר היושבים בתוכה (לה)
 82 מותר לשאת ולתת עמם. כי אין הנכרים נמשכים זה אחר אידו של
 83 זה.
 84 המשנה מבררת דין נוסף, הנוגע לעיר העושה יום איד לבדה. מבררת
 85 המשנה: הוצרך לדבר עם בן עיר שיש בה איד, מהו לילך לשם ביום
 86 זה. משיבה המשנה: בזמן שתדרך שהולך בה מיוחדת לאותו מקום
 87 בלבד, אסור, שמא יחשדוהו שהולך להשתתף בעבודתם. ואם היה
 88 יכול לילך בה גם למקום אחר, מותר, כי הרואה אומר שלמקום
 89 אחר הוא הולך.

נמרא

91 הגמרא מבררת מה כוונת משנתינו 'חוצה לה מותר'. מבררת הגמרא:
 92 היכי דמי 'חוצה לה', האם דווקא כשיושבים רחוק ממנה מותר, או
 93 גם בסמוך. משיבה הגמרא: אמר רבי שמעון בן לקיש משום רבי
 94 חנינא, כוונת המשנה אף סמוך לעיר כגון עמלוזא –(שוק הבהמות)
 95 של עזה שהוא סמוך אליה מאד, לא נאסר לשאת ולתת עמהם, שאין
 96 דרכם להשתתף בימי אידה אפילו סמוכים לה ביותר.
 97 ואיבא דאמרי – ויש שאמרו שמועה זו בלשון אחרת, כעא מיניה
 98 רבי שמעון בן לקיש מרבי חנינא, עמלוזא של עזה מהו – מה דינו,
 99 האם מותר לשאת ולתת עמהם. אמר ליה, וכי לא הלכת לצור
 100 מימיה, וראית שם ישראל ועובדי פוכבים
 101

1 המנשר – חותך פרוסותיה האחוריות עם חלק מהרגל מן הארובה
 2 –העצם הגדולה התחתונה) ולמטה – או למטה ממנה, שאינה
 3 נטרפת בכך. ועל כרחק ברייתא זו מדברת בטוהרה, שיש בה דיני
 4 טריפה, ומוכח שמותר לעוקרה אף שאינה כלי תשמישו שהרי אין
 5 דרך לרכב עליה. מתרצת הגמרא: תרגמא –(ביאר) רב פפא את
 6 הברייתא, בעגלה המושקת בקרון שהמלך יושב בו.
 7 שנינו במשנה 'ואלו אידיהן וכו' יום הנגלחת זקנו ובלוריתו' וכו'.
 8 הגמרא מסתפקת מה הכוונה 'יום תגלחת זקנו ובלוריתו': איבעיא
 9 להו, היכי קתני, האם הכוונה ליום הנגלחת זקנו והנחת בלוריתו –
 10 יום שמגלח זקנו וראשו ומניח בלורית לשם עבודה זרה, או דלמא
 11 הם שני ימים, יום הנגלחת זקנו, ויום העקרת בלוריתו – שמגלח
 12 ומסיר את בלוריתו לשם עבודה זרה.
 13 הגמרא פושטת את הספק: תא שמע, תנא תרויהו, ברייתא אחת
 14 אומרת יום הנגלחת זקנו והנחת בלוריתו, וברייתא שניה אומרת יום
 15 הנגלחת זקנו והעקרת בלוריתו. הרי שיום הנחתה ויום העברתה
 16 שניהם אסורים.
 17 הגמרא מוסיפה יום איד שלא נזכר במשנה: אמר רב יהודה, אמר
 18 שמואל, עוד איד אחרת יש [להם] ברומי. אחת לשבעים שנה
 19 מכי אין אדם שלם, כעשו שהיה שלם מכל מום, ומרכיבין אותו על
 20 אדם חיר, יעקב שהיה צולע על ירכו. ורומיים בהרכבה זו שעשו
 21 שולט על יעקב. ומלבישין אותו – את השלם בגדי אדם הראשון
 22 שהיו של עשו, ומניחין לו בראשו את קרקפלו – עוד ראשו לפניו
 23 של רבי ישמעאל כהן גדול, ותלו ליה [בצוארית] מתקל (ר)
 24 [ארבע] זווא דפיו – ותולים לו בצוארו דרך שררה אבן פז במשקל
 25 ארבע זוז, ומחפין את השווקים של רומי באבני אינה יקרות,
 26 ומכריזין לפניו –(לפני החיגר), 'סך קירי – חשבונו של אדון זה
 27 שאמר לבניו שיגאלו באחרית הימים, פלסתר' – כוב הוא. 'אחיה
 28 דמנא זיפנא' – זהו אחיו הזיפן של אדוננו, שעשה עצמו כעשו כדי
 29 ליתול את ברכת יצחק להיות גביר לאחיו. דהמי חמי ודלא חמי לא
 30 חמי' – הרואה שמחה זו, רואה, ושאינו רואה לא יזכה טוב לראותה.
 31 'מאי אהני דמנא ברמאותיה ולזיפנא גויפנותיה' – מה הועילה
 32 לרמאי רמאותו ולזיפן זיפנותו, הרי לא התקיימו הברכות בו אלא
 33 בנו. ומסיימין בה חמי, – וכך מסיימים הכרותם, 'ווי לדין בדיקום
 34 דין' – אוי לזה –(עשו) כשיקום זה –(יעקב) באחרית הימים.
 35 רב אשי מולול בהכרזה זו: אמר רב אשי, הכשילן פיהם לרשעים.
 36 אי אמרו 'זיפנא אחיה דמנא', היו מתפרשים דבריהם דקאמרי
 37 – כמו שכוונתם לומר. אבל השתא דאמרי 'אחיה דמנא זיפנא',
 38 הרי אפשר לפרש, מנא גופיה זיפנא הוא – אדוננו עצמו הוא
 39 הזיפן.
 40 הגמרא מבררת מדוע לא הזכיר איד זה במשנה. מבררת הגמרא:
 41 ותנא דידן, מאי מעמא לא קחשיב לה. משיבה הגמרא: להאי
 42 דאיתא בכל שתא ושתא קחשיב – את אלו שנחגגים בכל שנה מנה
 43 התנא, אבל דליתא בכל שתא ושתא, לא קחשיב.
 44 הגמרא מבארת של איזו אומה הם ימי האיד שבמשנתינו, ומה הם
 45 ימי האיד של אומות נוספות. מבארת הגמרא: הני דרומא – אלה
 46 שבמשנה הם של בני רומי, ואסור לשאת ולתת עמהם בלבד. מבררת
 47 הגמרא: ודרפסא מאי – ומה הם ימי האיד הקבועים לבני פרס,
 48 לאסור משא ומתן עמהם. משיבה הגמרא: הם הימים הנקראים
 49 מוטרדי ומונדסקין, מוהרין ומוהרין. מבררת הגמרא: הני דפרסא
 50 ודרומא, דבבלאי –(של בני בבל) מאי. משיבה הגמרא: הם
 51 הנקראים מוהרין ומוהרין, ומוהרין ומוהרין, והאיד שביום עשר באדר.
 52 הגמרא מפרטת שמות בתי עבודה זרה קבועים: אמר רב חנן בר רב